

कृत प्रजात तदस्मात्तु द्रविणं धेहि चित्रं
खाहा । इदं दृष्टव्यतये । ॐ अन्नात् परिश्रुतो
रसं ब्रह्मणा अपिबत् चक्षं पयःसोमं प्रजा-
पतिः । ऋतेन सत्वमिन्द्रियं विपानं शुक्र-
मन्वयः । इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयोऽन्तं मधु
खाहा । इदं शुक्राय । ॐ शन्नो देवीरभीष्टये
आपो भवन्तु पीतये शंथोरभिसवन्तु नः खाहा ।
इदं शन्नैश्चराय । ॐ काण्डात् काण्डात् प्ररो-
हन्ती परुषः परुषः परि एवानो दूर्वं प्रतशु
सहस्रेण शतेन च खाहा । इदं राहवे । ॐ
केतुं कन्नककेतवे पेयो मर्या अपेशसे समुसङ्गि-
रजायथाः खाहा । इदं केतुभ्यः । ऋग्वेदी तु
रभिरैव मन्त्रैर्जुह्यात् ॥ * ॥ ततो मेचणमभौ
प्रचिपेत् । एवं चरुहोमं समाप्य चरुशेषेण
दिग्भ्यो बलिन्द्यात् । तदयथा । एष पायस-
वलिः ॐ प्राचे दिशे नमः । एवमाग्नेये अवाच्ये
निकृत्वे प्रतीच्ये वायुये उदीच्ये ऐशान्ये ऊर्ध्व-
दिशे अधोदिशे ॥ * ॥ ततो घृताक्तपलाश-
समिधा अथोत्तरशतं जुहुयादनेन मन्त्रेण । ॐ
तद्विष्णोरित्यादि खाहा इदं विष्णवे । ततः
पूर्वोक्तेष्वरुहोममन्त्रेस्ततद्देवताभ्यः सुवेणा-
प्याहूतीर्जुह्यात् । तत आच्येन पुरुषस्त-
नवभिर्मन्त्रैः सामगो जुह्यात् । यथा । ॐ
इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा विदधे पदं स म्दमस्य
पांशुले खाहा । १ । ॐ प्रचस्य विष्णो अरु-
षस्य नूसहः प्रणवोचं विदधा जातवेदसः
वैश्वानराय मतिर्नयसि शुचिः सोम इव पवते
चारुमये खाहा । २ । ॐ प्रकाशसुषण्येव
ब्रवाणो देवो देवानां जनिमा विवक्ति महिमतः
शुचिबसुः पावकः पदा वराहो ब्रूति रेतन्
खाहा । ३ । ॐ सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः
सहस्रपात् । स भूमिं सर्वतो हत्वा अत्यतिष्ठ-
द्ग्राहूलं खाहा । ४ । ॐ त्रिपादूर्ध्वतदेत्
पुरुषः पादोऽस्येष्टाभवत् पुनः । ततो विश्वं
यक्रामत् शासनानशने अभि खाहा । ५ ।
ॐ पुरुष एवेदं सर्वं यजूर्तं यच्च भयं उतान्दत
त्वस्येशानो यदनेनातिरोहति खाहा । ६ ।
ॐ एतावानस्य महिमातो ज्यायांश्च पुरुषः
पादोऽस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्थान्तं
द्वि खाहा । ७ । ॐ ततो विराड्जायत
विराजो अधिपुरुषः । स जातो अत्यरिच्यत
पश्चाद्भूमिमथो पुरः खाहा । ८ । ॐ कयान-
श्चिच आसुवदूती सदा वृधः सखा कया सचि-
ह्या हता खाहा । ९ । * । यजूर्वेदी तु ।
षोडशोपचारपूजोक्तपुरुषस्तुषोडशमन्त्रैरा-
च्येन षोडशाहुतीर्जुह्यात् । ऋग्वेदिनाम-
प्येवम् ॥ * ॥ तत आच्यमिश्रितान् तिलान्
गृहीत्वा ॐ इरावती धेनुमती हि भूतं स्यव-
सिनी मन वेदशस्या अक्षभा रोदसी विष्णु-
रेतिराधत्त पृथिवीमभितो मयूखेः खाहा । इदं
विष्णवे । इति सक्तुं जुह्यात् । ॐ ब्रह्मानु-
द्यायिभ्यः खाहा । ॐ विष्णुनुद्यायिभ्यः खाहा ।

ॐ ईशानानुद्यायिभ्यः खाहा । एवं पूर्वोक्ते-
र्नवग्रहमन्त्रैर्देशिकपालमन्त्रेषु सक्तुं सक्तुं
जुहुयात् । एवं पर्वतेभ्यः खाहा । ॐ नदीभ्यः
खाहा । ॐ समुद्रेभ्यः खाहा । एवं तिल-
होमं समाप्य सुवेण महायाहृतिभिराच्यं
जुहुयात् । * । ततः प्रायश्चित्तहोमसङ्कल्पं
कृत्वा ॐ अग्ने त्वं विधुनामासीति नाम कृत्वा
आवाह्यं पूजयित्वा परिभाषासिद्धं स्वशाखोक्तं
प्रायश्चित्तहोमादि कृत्वा पूर्णाहुत्यां नृडनामा-
नमसिं पूजयित्वा घृतपूर्णसुत्ता उत्थाय यज-
मानेनान्तराक्षः ॐ तद्विष्णोः परमभित्वादि
वौषट् इत्युच्चार्य पूर्णाहुतित्रयं दद्यात् । तत
आचारात् ऐशान्यां पृथिव्यं त्वं शीतला भव
इत्युच्चार्य दुग्धादि चिन्ता सुवलयभस्मना ॐ
कश्यपस्य त्रायुषं इति शिरसि । ॐ यमदग्ने
स्त्रायुषं कश्यपे । ॐ यदेवानां त्रायुषं वाहु-
मूलयोः । ॐ तन्मेऽस्तु त्रायुषं हृदि । अन्य-
कर्तृकपक्षे तु तत्तरेऽस्तु त्रायुषमिति विशेषः ।
ततो यजमानः पञ्चगव्यं चरुशेषश्च प्राश्र्य घ्रात्वा
वा पूर्णपात्रादिकां दक्षिणां ब्रह्मणे दद्यात् ततो
हेमयुक्तं सवस्त्रतिलपात्रं अलङ्कृतगर्वीं तन्मूलं
वा एतद्दोमकर्म्मप्रतिष्ठार्थमाचार्याय दद्यात् ।
अन्यहोत्रपक्षे होत्रे दद्यात् । एतत्कृतकर्मणा
प्रीयतां भगवान् विष्णुरिति विष्णवे समर्पयेत् ॥ * ॥
ततः प्रासादसम्मुखे ॐ उत्तिस्र ब्रह्मण्यस्यते देवा
यजन्तस्ते महे उपप्रयान्मु मरुतः सुदानव इन्द्रः
प्राशुर्भवासचा इतिमन्त्रेण देवतामानीय विष्णु-
गृहस्य सम्मुखे गरुडं शिवगृहस्य वृषं दुर्गा-
गृहस्य सिंहं स्थापयेत् । ततो गन्धमाल्यवक्त्रा
दिना स्थापितं परितोष्य ॐ इदं विष्णुर्विचक्रमे
इत्यादि पठित्वा ॐ चक्राय नम इति चक्रं
संपूज्य गृहोपरि यथायोग्यं चक्रादिकं विन्यस्य
गृहं वक्ष्येणाच्छाद्य गृहद्वारानुरूपं तोरणं
विधाय गृहानुरूपचण्डाचामरकिङ्किणीजाल-
वर्षिपत्रोपेतं सवस्त्रयदिसमेतं ध्वजं गृहस्थेशान-
कोणे वायुकोणे वा स्थापयेत् ॥ * ॥ ततो विष्णुं
शालग्रामादौ यथाहं गृहसमीपे नीत्वा पञ्चविं-
शतिघटेनारिकेलोदकेः पञ्चगव्यपश्चान्तेस्त्रीयो-
दकेः स्नानं कारयित्वा षोडशोपचारारिभिः
पूजयेत् । वक्ष्यमाणमन्त्राणां पौराणिककलेन
शुद्धाणामप्यधिकारः । अन्तार्धपात्राभिसा
प्रोक्षितं आसनं गृहीत्वा इदमासनं ॐ सर्वा-
न्नर्यामिष्ये देव सर्वबीजमयं ततम् । आत्मस्थाय
परं शुद्धमासनं कल्पयाम्यहम् ॥ ॐ विष्णवे
नम इति मन्त्रेण दद्यात् १ । ततः कृताञ्जलिः ।
“ॐ यस्य दर्शनमिच्छन्ति देवाः खाभीष्टसिद्धये ।
तस्मै ते परमेशाय स्वागतं स्वागतं च मे ॥
कृतार्थोऽनुगृहीतोऽस्मि सफलं जीवितं मम ।
आगतो देवदेवेश ! सुखागतमिदं वंपुः ॥”
विष्णो स्वागतमिति स्वागतप्रश्नः २ । तान्-
पात्रस्यं श्यामाकूर्त्वापद्मापराजितायुक्तजलं
गृहीत्वा ।

“ॐ यद्भक्तिलेपसम्पकात् परमानन्दसम्भवः ।
तस्मै ते चरणाब्जाय पादां शुद्धाय कल्पये ॥”
इत्युच्चार्य मूलेन पादयोर्दद्यात् ३ । इदमासन-
मितीव मन्त्रस्य पूर्वमेतत् पादामिति प्रयोच्य-
मेवमुत्तरत्र यथायोग्यसङ्कोचः । गन्धपुष्पाक्षत-
यवकुश्रायतिलस्येतसर्वपदूर्वात्मकं अर्घ्यं शङ्खस्यं
गृहीत्वा ।
“ॐ तापत्रयहरं दिव्यं परमानन्दलक्ष्यम् ।
तापत्रयविनिर्मुक्तं तवार्घ्यं कल्पयाम्यहम् ॥”
इति मूलेन शिरसि दद्यात् ४ । चातीलवङ्ग-
ककोलयुक्तं केवलं वा जलं गृहीत्वा ।
“ॐ देवानामपि देवाय देवानां देवतात्मने ।
आचामं कल्पयामीश शुद्धानां शुद्धिहेतवे ॥”
इति मूलेन दद्यात् ५ । कांक्षस्यं दधिमधुघृता-
त्मकं कांक्षपिचित्तं मधुपर्कं गृहीत्वा ।
“ॐ सर्वकल्मषघ्नीनाय परिपूर्णसुखात्मने ।
मधुपर्कमिमं देव कल्पयामि प्रवीद मे ॥”
इति मूलेन दद्यात् ६ । पुनराचमनीयं गृहीत्वा ।
“ॐ उच्छिष्टोऽप्यशुचिर्वापि यस्य स्मरणमात्रतः ।
शुद्धिमाप्नोति तस्मै ते पुनराचमनीयकम् ॥”
इति मूलेन दद्यात् ७ । लौकिकवधप्रतिक्रम-
त्रयतोलकान्यूनं तीर्थजलं गृहीत्वा ।
“ॐ परमानन्दबोधस्त्रिनिमग्ननिजमूर्तये ।
साङ्गोपाङ्गमिदं स्नानं कल्पयाम्यहमीश ते ॥”
ॐ तद्विष्णोरिति मूलेन दद्यात् ८ । पूर्वोक्ता
पुनराचमनीयश्च दद्यात् । अर्घ्याभिसा प्रोक्षितं
वस्त्रं गृहीत्वा ।
“ॐ मायाचित्रपटच्छन्ननिजगुह्योरुतेजसे ।
निरावरणविज्ञाय वासस्ते कल्पयाम्यहम् ॥”
इति मूलेन दद्यात् ९ । उत्तरीयवस्त्रं गृहीत्वा ।
“ॐ यमाश्रित्य महामाया जगत्संमोहिनी
सदा ।
तस्मै ते परमेशाय कल्पयाम्युत्तरीयकम् ॥”
इति मूलेन दद्यात् १० । ततः पूर्ववत् पुनराच-
मनीयश्च दद्यात् । सुवर्णाद्याभरणमर्घ्याभिसा
प्रोक्ष्य ।
“ॐ स्वभावसुन्दराङ्गाय नानाशक्ताश्रयाय ते ।
भूषणानि विचित्राणि कल्पयाम्यमराक्षितं ॥”
इति मूलेन दद्यात् १० । प्रोक्षितं गन्धं गृहीत्वा ।
“ॐ परमानन्दसौरभ्यपरिपूर्णद्विगन्तर ।
गृहाण परमं गन्धं कृपया परमेश्वर ॥”
इति मूलेन दद्यात् ११ । तत्तद्देवताप्रियपुष्प-
मादाय ।
“ॐ तुरीयवनसम्भूतं नानागुणमनोहरम् ।
आनन्दसौरभं पुष्पं गृह्यतां परमेश्वर ॥”
इति मूलेन दद्यात् १२ । धूपं प्रोक्ष्य चण्डां
संपूज्य ।
“ॐ वनस्यतिरसो दिव्यो गन्धाऽऽः सुमनोहरः ।
आग्नेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥”
इत्युच्चार्य वामहस्तेन चण्डां वादयन् मूलेन
दद्यात् १३ । ततो घृतादिप्रदीपमादाय ।
“ॐ सुप्रकाशो महादीपः सर्वतक्तिभिरापहः ।